

Stand van zaken EU wet- & regelgeving duurzaamheid

Herijkt kader • editie 2 • januari 2026

editie 2 • jan 2026

Stand van zaken EU wet- & regelgeving duurzaamheid

Herijkt kader • editie 2 • januari 2026

Deze toelichting is gebaseerd op de op het moment van schrijven beschikbare informatie. Hoewel uiterste zorg is besteed aan de inhoud, is de tekst bedoeld ter informatie en niet als juridisch advies. Toepassing geschiedt op eigen verantwoordelijkheid.

Hulp nodig bij interpretatie en toepassing?
Firm of the Future helpt u graag. Neem contact op via info@firmofthefuture.nl

1 • Aanleiding en context

Sinds het verschijnen van editie 1 (juli 2025) is het Europese duurzaamheidsregelgevingskader inhoudelijk herijkt. De Europese Commissie heeft nadrukkelijk ingezet op uitstel, vereenvoudiging en proportionaliteit, onder meer via:

- update Europese Klimaatwetgeving;
- uitwerking CSRD stop-the-clock-richtlijn;
- de ESRS quick-fix en het Omnibus-herzieningstraject;
- herpositionering van CSDDD (risicogebaseerd, Tier-1);
- intrekking van de Green Claims Directive;
- voortschrijdende implementatie van CBAM, EUDR en ESRP;
- toenemende divergentie tussen EU-kaders en nationale invulling.

Deze ontwikkelingen maken een inhoudelijke en strategische actualisatie van het naslagwerk noodzakelijk, zodat sustainability managers niet alleen weten wat geldt, maar vooral hoe hiermee verstandig te sturen de komende jaren.

2 • Doel van de update

De herziene editie heeft drie doelen:

1. Actualiteit en juistheid

Alle EU-richtlijnen en verordeningen worden geactualiseerd naar de meest recente stand van zaken, inclusief versoepelingen, uitstel en verwachte herzieningen.

2. Strategische duiding

Niet alleen juridische status, maar ook:

- implementatieruimte;
- handhavingsverwachtingen;
- strategische keuzeruimte voor ondernemingen.

3. Praktische toepasbaarheid voor sustainability managers

Heldere handelingsperspectieven per wetgevingsdossier, met focus op prioritering, timing en datavolwassenheid.

Dit document hanteert het per eind 2025 politiek vastgestelde Europese duurzaamheidskader als leidend uitgangspunt voor strategische besluitvorming door CSO's en sustainability managers. Ondernemingen doen er verstandig aan zich hierop voor te bereiden, ook waar formele wetswijzigingen nog in juridische afronding zijn.

Inhoud

Stand van zaken EU wet- & regelgeving duurzaamheid 3

- 1 • Aanleiding en context 4
- 2 • Doel van de update 5

Managementsamenvatting 10

- Van verbreding naar focus 10
- CSRD en ESRS** | rapportage als stuurinstrument 10
- CSDDD** | zorgplicht met risicofocus 11
- CBAM, ESPR, DPP en Battery Regulation** | van rapportage naar markttoegang 11
- EUDR** | duurzaamheid als voorwaarde voor markttoegang 12
- EU Taxonomie** | kapitaallogica blijft leidend 12
- Claims en transparantie** | voorzichtigheid geboden 12
- Strategische implicaties voor bestuur en management 13
- Overzicht status EU-wet en regelgeving duurzaamheid 14

EU-duurzaamheidswetgeving in herijkt perspectief 18

- 1.1 • Van versnelling naar beheersbare transitie 18
- 1.2 • De kern van de herijking: proportionaliteit en uitvoerbaarheid 19
- 1.3 • Van wetgeving naar sturingskader 20
- 1.4 • Beleidsruimte voor lidstaten en toenemende divergentie 21
- 1.5 • Van juridische verplichting naar bestuurlijke verantwoordelijkheid 22

1.6 • Leeswijzer van dit naslagwerk	23
1.7 • Samenvatting	24

Klimaatwetgeving als kaderstellende ruggengraat 26

2.1 • Van beleidsambitie naar juridisch vastgelegde koers	26
2.2 • De Europese Klimaatwet na de 2040-update	27
2.3 • Flexibiliteit binnen een strakker reductiepad	28
2.4 • Relatie met onderliggende EU-instrumenten	29
2.5 • Nederlandse vertaling: Klimaatwet en beleidspraktijk	30
2.6 • Strategische betekenis	31
2.7 • Positionering binnen dit naslagwerk	32

CSRD & ESRS 34

3.1 • Definitieve herijking per 16 december 2025	34
3.2 • Nieuwe reikwijdte: scherp afgebakend toepassingsgebied	35
3.3 • Overgangsregime (2024–2026)	36
3.4 • ESRS kernverplichtingen blijven, thematische lasten begrensd	37
3.5 • Dubbele materialiteit als bestuurlijke kernbeslissing	38
3.6 • Geen sector-ESRS en geen opschaling van assurance	39
3.7 • Waardeketeninformatie en de value chain cap	40
3.8 • Toezicht en handhaving: focus op proceskwaliteit	41
3.9 • Samenvatting	42

CSDDD 44

4.1 • CSDDD definitieve positionering	44
4.2 • Reikwijdte: uitsluitend zeer grote ondernemingen	45
4.3 • Tijdpad en toepassing	46
4.4 • Risicogebaseerde benadering van de waardeketen	47
4.5 • Inhoud van de zorgplicht na herijking	48

4.6 • Aansprakelijkheid en sancties	49
4.7 • Relatie met CSRD en andere EU-instrumenten	50
4.8 • Betekenis voor ondernemingen buiten formele scope	51
4.9 • Samenvatting	52

Klimaat- en keteninstrument (CBAM) 54

5.1 • CBAM positionering binnen het herijkte EU-kader	54
5.2 • Juridische verplichtingen vanaf 2026	55
5.3 • Gefaseerde financiële opbouw: van 2,5% naar 100%	56
5.4 • Berekeningswijze van de CBAM-verplichting	57
5.5 • Operationele betekenis van CBAM in 2026	58
5.6 • Rollen en verantwoordelijkheden binnen ondernemingen	59
5.7 • Relatie met bredere duurzaamheidswetgeving	60
5.8 • Samenvatting	61

Product- en marktregelgeving 63

6.1 • Waarom productregelgeving cruciaal is in het herijkte EU-kader	63
6.2 • ESPR kaderwet met gefaseerde uitwerking	64
6.3 • ESPR Working Plan 2025–2030: richtinggevend maar niet bindend	65
6.4 • Digitale Product Paspoorten (DPP's) strategische impact vóór juridische verplichting	66
6.5 • EU Battery Regulation al wél bindende productverplichtingen	67
6.6 • Samenhang tussen ESPR, DPP's en Battery Regulation	68
6.7 • Strategische implicaties	69
6.8 • Nationale uitvoering en markttoezicht	70
6.9 • Samenvatting	71

Transparantie en claims 73

7.1 • Een kantelpunt in EU-beleid	73
7.2 • Green Claims Directive betekenis intrekking en gevolgen	74

7.3 • Empowering Consumers for the Green Transition Directive	75
7.4 • Nationale handhaving: Nederland als koploper	76
7.5 • Relatie met CSRD en overige regelgeving	77
7.6 • Van marketingclaim naar bestuurlijke verantwoordelijkheid	78
7.7 • Praktische implicaties	79
7.8 • Samenvatting	80

Aanvullende EU-duurzaamheidsregels 82

8.1 • EU ETS (incl. ETS II) prijsmechanisme als uitvoeringsmotor	83
8.2 • EU Deforestation Regulation (EUDR) markttoegang door ketendata	84
8.3 • EU Taxonomie investeringslogica en financieringsdialoog	86
8.4 • Samenhang met de kernhoofdstukken: waar schuurt het in de praktijk	87
8.5 • Concreet handelingsperspectief	88
8.6 • Samenvatting	89

Strategische duiding 91

9.1 • De nieuwe realiteit: geen terugtrekkende beweging, maar herordening	91
9.2 • Van compliance naar sturing	92
9.3 • Drie strategische kernvragen	93
9.4 • Prioritering als bestuurlijke vaardigheid	94
9.5 • Data als strategische randvoorwaarde	95
9.6 • Nationale verschillen als structurele factor	96
9.7 • Wat vraagt dit van leiderschap?	97
9.8 • Van verplichting naar strategisch voordeel	98
9.9 • Slotbeschouwing	99

Managementsamenvatting

Stand van zaken EU wet- & regelgeving duurzaamheid herijkt kader • editie 2

De Europese Unie heeft eind 2025 een duidelijke koerscorrectie doorgevoerd in haar duurzaamheidsbeleid. De ambities op het gebied van klimaat, biodiversiteit en verantwoord ondernemen blijven onverminderd hoog, maar de nadruk verschuift zichtbaar van versnelling naar **uitvoerbaarheid, proportionaliteit en risicogericht werken**. Voor ondernemingen betekent dit geen verlichting van verantwoordelijkheden, maar een nieuwe fase waarin strategische keuzes, governance en datakwaliteit centraal staan.

Van verbreding naar focus

Met het Omnibus I-pakket zijn de reikwijdte en timing van met name de CSRD en CSDDD aangescherpt. De rapportage- en zorgplichtverplichtingen richten zich nadrukkelijker op grotere ondernemingen met substantiële impact en risico's. Tegelijkertijd verschuift de feitelijke druk voor veel ondernemingen van formele rapportageplicht naar markt- en producteisen, die direct doorwerken in ketens, producten en toegang tot de EU-markt.

CSRD en ESRS | rapportage als stuurinstrument

De CSRD blijft het centrale kader voor duurzaamheidsrapportage binnen de EU. Na de herijking geldt de verplichting primair voor ondernemingen met meer dan 1.000 werknemers en een netto-omzet boven € 450 miljoen. De ESRS-standaarden blijven leidend en vereisen een robuuste dubbele materialiteitsanalyse,

consistente dataverzameling en bestuurlijke verankering. Rapportage verschuift hiermee definitief van communicatie-instrument naar onderdeel van strategische besluitvorming en risicomanagement.

CSDDD | zorgplicht met risicofocus

De Corporate Sustainability Due Diligence Directive introduceert een risicogebaseerde zorgplicht voor zeer grote ondernemingen. De verplichting richt zich op het identificeren, voorkomen en mitigeren van ernstige negatieve impacts in de keten. De herijking benadrukt proportionaliteit en haalbaarheid, maar verandert niets aan de kern: bestuurders blijven verantwoordelijk voor de wijze waarop mensenrechten- en milieurisico's structureel worden meegenomen in beleid, contractering en toezicht.

CBAM, ESPR, DPP en Battery Regulation | van rapportage naar markttoegang

Naast rapportage- en zorgplichtkaders zet de Europese Unie steeds nadrukkelijker in op duurzaamheid als voorwaarde voor markttoegang. Instrumenten als het Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM), de Ecodesign for Sustainable Products Regulation (ESPR), Digitale Product Paspoorten (DPP's) en de EU Battery Regulation grijpen direct in op wie producten op de EU-markt mag brengen en onder welke voorwaarden.

- **CBAM** vertaalt klimaatbeleid naar een financiële grenscorrectie: producten zonder aantoonbare emissiedata worden structureel duurder of verliezen concurrentiekracht.
- **ESPR** vormt het horizontale kader waarmee duurzaamheidseisen via productontwerp en productdata afdwingbaar worden.
- **Digitale Product Paspoorten** ontwikkelen zich tot een kerninstrument voor markttoezicht, ketentransparantie en handhaving.
- **De EU Battery Regulation** laat zien hoe product-, data- en ketenverplichtingen al nu juridisch bindend worden toegepast.

Deze instrumenten maken duidelijk dat duurzaamheid niet langer uitsluitend een governance- of rapportage-vraagstuk is, maar een ontwerp-, data- en businessmodelvraagstuk. Voor veel ondernemingen liggen hier eerder harde consequenties dan bij CSRD of CSDDD.

EUDR | duurzaamheid als voorwaarde voor markttoegang

De EU Deforestation Regulation (EUDR) vormt één van de meest directe en harde duurzaamheidsregels. Alleen producten die aantoonbaar ontbossingsvrij en legaal zijn geproduceerd, mogen toegang krijgen tot de EU-markt. De toepassingsdatum is eind 2025 opnieuw uitgesteld naar 30 december 2026 voor grote en middelgrote ondernemingen en 30 juni 2027 voor kleinere ondernemingen. Dit uitstel verandert niets aan de inhoudelijke verplichtingen en vraagt in de praktijk om tijdige investeringen in ketentransparantie, traceerbaarheid en verificatie.

EU Taxonomie | kapitaallogica blijft leidend

De EU Taxonomie blijft het gemeenschappelijke classificatiekader voor duurzame economische activiteiten en speelt een centrale rol in de dialoog met financiers en investeerders. Ondernemingen die onder de CSRD vallen moeten blijven rapporteren over Taxonomy-eligible en Taxonomy-aligned activiteiten, gekoppeld aan omzet, CapEx en OpEx. Hoewel de kernsystematiek ongewijzigd is, zijn in 2025 stappen gezet richting vereenvoudiging van rapportage-uitwerking en toelichting. De strategische betekenis van de Taxonomie blijft echter onverminderd groot.

Claims en transparantie | voorzichtigheid geboden

De onderhandelingen over de Green Claims Directive zijn eind 2025 stilgelegd en de status van het dossier is politiek onzeker. Daarmee ontbreekt voorlopig een specifiek, geharmoniseerd Europees verificatiekader voor expliciete milieucclaims. Dit betekent echter niet dat ondernemingen vrij spel hebben: bestaande EU-consumantenwetgeving en nationale handhaving blijven van kracht. Bestuurlijk vraagt dit om terughoudendheid, consistentie en aantoonbare onderbouwing van duurzaamheidsclaims.

Strategische implicaties voor bestuur en management

Het herijkte EU-kader vraagt om een verschuiving in aanpak:

- van brede compliance naar gerichte prioritering op materiële risico's, kernproducten en kernketens;
- van losse initiatieven naar integraal ingerichte governance over duurzaamheid, finance, inkoop, productontwikkeling, legal en IT;
- van rapporteren achteraf naar sturen op data die markttoegang, kosten en claims direct beïnvloeden.

Ondernemingen die duurzaamheid strategisch positioneren, als onderdeel van risicomanagement, waardecreatie én markttoegang, zijn het best voorbereid op de volgende fase van Europese regelgeving. Niet door alles te doen, maar door te begrijpen waar de EU geen keuze meer laat en daar tijdig op te sturen.

Overzicht status EU-wet en regelgeving duurzaamheid

EU-wetgeving / dossier	Kerninhoud	Stand van zaken EU (jan 2026)	Belangrijk voor NL / ondernemingen
EU Klimaatwet (2040-doel)	Wettelijk bindend tussendoel richting klimaatneutraliteit 2050	Politiek akkoord over 90% netto emissie-reductie in 2040 , formele vaststelling volgt	Geeft richting aan alle sectorale wetgeving en nationale klimaatplannen
Fit for 55 / ETS I	CO ₂ -prijs voor energie, industrie, luchtvaart	In werking, jaarlijkse aanscherping van het emissieplafond	Directe kostenimpact voor ETS-plichtige bedrijven
ETS II	CO ₂ -heffing voor gebouwde omgeving en wegtransport	Ingang uitgesteld naar 2028	Indirecte kostenstijging energie en mobiliteit
CSRD – Omnibusvoorstel	Duurzaamheids-rapportage	Politiek akkoord: beperkt tot >1.000 werknemers én >€ 450 mln omzet , wetgevingsproces loopt	Grote groep mkb valt (voorlopig) buiten scope
ESRS (set 1)	Rapportagestandaarden onder CSRD	Vastgesteld, vereenvoudiging/ revisie aangekondigd in Omnibus-traject	Verwachting: minder datapoints en complexiteit
CSDDD – Omnibusvoorstel	Gepaste zorgvuldigheid in ketens	Scope versmald naar: >5.000 werknemers én >€ 1,5 mrd omzet ; transpositie juli 2028 , toepassing juli 2029	Alleen zeer grote ondernemingen
EU Taxonomie	Definitie 'duurzame economische activiteiten'	Van kracht, herzieningen mogelijk in samenhang met Omnibus	Blijft relevant voor investeringen en rapportages

EU-wetgeving / dossier	Kerninhoud	Stand van zaken EU (jan 2026)	Belangrijk voor NL / ondernemingen
Ecodesign for Sustainable Products Regulation (ESPR)	Duurzame producteisen	In werking sinds 18 juli 2024 , productregels volgen gefaseerd	Basis voor circulaire productwetgeving
Digital Product Paspoort (DPP)	Productdata over levenscyclus	Juridisch kader via ESPR, gefaseerde invoering vanaf 2026	Belangrijk voor keten-transparantie
EU Battery Regulation	Batterijen en accu's	Gefaseerd van toepassing vanaf 18 feb 2024 , belangrijke fase 18 aug 2025	Eisen aan CO ₂ -footprint, due dilligence en recycling
EUDR (ontbossings-verordening)	Ontbossingsvrije ketens	Toepassing 30 dec 2026 (grote bedrijven) en 30 jun 2027 (mkb)	Grote impact op grond-stoffenketens
Green Claims Directive	Onderbouwing milieueclaims	Wetgevingsstatus onduidelijk , intentie tot intrekken gecommuni-ceerd, maar niet formeel afgerond	Voorzichtigheid bij milieueclaims blijft nodig
SFDR (herziening)	Transparantie duurzame financiële producten	Commissievoorstel nov 2025 , herziening en vereenvoudiging in voorbereiding	Relevant voor financiële instellingen en investeerders
EU Green Bond Stan-dard (EuGB)	Vrijwillige standaard voor groene obligaties	Van toepassing sinds 21 dec 2024	Kader voor geloofwaardige groene financiering
Energy Efficiency Directive (EED)	Energiebesparing	In werking; transpositie-deadline 11 okt 2025	NL moet aanvullende maatregelen borgen
Renewable Energy Directive (RED III)	Aandeel hernieuwbare energie	In werking, hoofd-transpositie mei 2025	Impact op energie, industrie en transport

EU-wetgeving / dossier	Kerninhoud	Stand van zaken EU (jan 2026)	Belangrijk voor NL / ondernemingen
Energy Performance of Buildings Directive (EPBD)	Verduurzaming gebouwen	In werking; transpositie-deadline 29 mei 2026	Grote impact op vastgoed en utiliteitsbouw
Packaging and Packaging Waste Regulation (PPWR)	Verpakkingen & afval	In werking 11 feb 2025 , algemene toepassing medio 2026	Grote impact op verpakkingen en logistiek
Critical Raw Materials Act (CRMA)	Strategische grondstoffen	In werking sinds 23 mei 2024	Zekerstelling grondstoffen en ketenweerbaarheid
Net-Zero Industry Act (NZIA)	Opschaling schone technologie	Verordening vastgesteld in 2024	Bevordert EU-productie van net-zero technologie
Nature Restoration Law	Herstel ecosystemen	In werking sinds 15 aug 2024	Relevantie voor biodiversiteit en landgebruik

EU-duurzaamheids- wetgeving in herijkt perspectief

1

EU-duurzaamheidswetgeving in herijkt perspectief

1.1 • Van versnelling naar beheersbare transitie

De Europese duurzaamheidswetgeving bevindt zich in een nieuwe fase. Waar de periode 2019–2023 werd gekenmerkt door snelle beleidsontwikkeling en stapeling van regelgeving onder de Europese Green Deal, is vanaf 2024 duidelijk sprake van een herijking van tempo en toepassing. Deze herijking is ingegeven door uitvoeringsproblemen bij bedrijven, beperkte administratieve capaciteit bij toezichthouders en toenemende politieke aandacht voor concurrentiekracht en regeldruk.

De Europese Commissie heeft expliciet erkend dat het oorspronkelijke tempo en detailniveau van regelgeving, met name op het gebied van duurzaamheidsrapportage en ketenzorgplicht, in de praktijk onvoldoende uitvoerbaar was. Dit heeft geleid tot een beleidsmatige koerswijziging: de ambitie blijft onverminderd hoog, maar de route ernaartoe is aangepast.

Deze koerswijziging manifesteert zich in:

- uitstel van verplichtingen (zoals bij CSRD en CSDDD);
- vereenvoudiging van rapportage-eisen (ESRS quick-fix);
- gefaseerde invoering en risicogebaseerde toepassing;
- grotere nadruk op proportionaliteit en materialiteit.

Duurzaamheid is daarmee niet langer uitsluitend een juridisch vraagstuk, maar nadrukkelijk een bestuurlijke transitieopgave geworden.

1.2 • De kern van de herijking: proportionaliteit en uitvoerbaarheid

De herijking van de EU-duurzaamheidswetgeving rust op twee centrale principes: proportionaliteit en uitvoerbaarheid.

Proportionaliteit betekent dat verplichtingen in verhouding moeten staan tot:

- de omvang van de onderneming;
- de aard en ernst van risico's;
- de positie in de waardeketen;
- de beschikbare informatie en data.

Uitvoerbaarheid betekent dat regelgeving zodanig moet zijn ingericht dat zij:

- daadwerkelijk kan worden geïmplementeerd;
- niet leidt tot onredelijke administratieve lasten;
- ruimte laat voor gefaseerd leren en verbeteren.

Deze principes zijn expliciet verankerd in recente aanpassingen zoals:

- de beperking van ESRS-verplichtingen tot materiële thema's;
- de tijdelijke acceptatie van kwalitatieve toelichtingen;
- de risicogebaseerde en herpositionering van de CSDDD (sterk versmalde scope, later tijdpad en risicogebaseerde benadering van de waardeketen);
- overgangsregimes bij CBAM en EUDR.

Daarmee verschuift het zwaartepunt van wetgeving van alles vastleggen naar gericht sturen op relevante risico's en impacts.

1.3 • Van wetgeving naar sturingskader

De Europese duurzaamheidswetgeving is niet langer te begrijpen als een verzameling losstaande richtlijnen en verordeningen. In de herijkte benadering vormt zij een samenhangend sturingskader dat ondernemingen dwingt om duurzaamheid structureel te integreren in strategie, governance en bedrijfsvoering.

De kernvragen die de wetgeving beoogt te adresseren zijn:

- Waar heeft de organisatie daadwerkelijk impact op mens en milieu?
- Welke duurzaamheidsrisico's zijn financieel en strategisch relevant?
- Hoe wordt hierover transparant en consistent gerapporteerd?
- Op welke manier wordt verantwoordelijkheid genomen in de keten?

Rapportages (CSRD/ESRS), zorgplicht (CSDDD), marktinstrumenten (CBAM, EUDR), productregelgeving (ESPR, Batterijen) en consumentenbescherming (Empowering Consumers) zijn hierbij geen afzonderlijke trajecten, maar onderling verbonden instrumenten.

Voor ondernemingen betekent dit dat compliance niet langer een eindpunt is, maar een middel om bestuurlijke keuzes zichtbaar te maken.

1.4 • Beleidsruimte voor lidstaten en toenemende divergentie

Een belangrijk kenmerk van de herijkte fase is de expliciete beleidsruimte voor lidstaten bij de implementatie, interpretatie en handhaving van EU-wetgeving. Dit geldt met name voor richtlijnen (zoals CSRD en CSDDD), maar raakt ook de praktische uitvoering van verordeningen.

Deze ruimte leidt in de praktijk tot:

- verschillen in implementatietempo;
- uiteenlopende handhavingsprioriteiten;
- variatie in nationale guidance en ondersteuningsstructuren.

Nederland neemt hierbij een bijzondere positie in. Op meerdere dossiers, zoals duurzaamheidsclaims, ketenzorgplicht en toezicht op rapportagekwaliteit, hanteert Nederland een strengere of actievere benadering dan het Europese minimum. Tegelijkertijd lopen nationale uitvoeringsstructuren (bijvoorbeeld bij CBAM en EUDR) achter op Europese tijdslijnen. Voor internationaal opererende ondernemingen betekent dit dat EU-compliance alleen onvoldoende is, nationale contexten worden bepalend voor feitelijke naleving.

1.5 • Van juridische verplichting naar bestuurlijke verantwoordelijkheid

De herijking van de EU-duurzaamheidswetgeving markeert een verschuiving in verantwoordelijkheid. Waar eerdere regelgeving vooral werd ervaren als juridisch en technisch, ligt de nadruk nu nadrukkelijk op bestuurlijke afwegingen en governance.

Van ondernemingen wordt verwacht dat zij:

- expliciet keuzes maken over wat materieel is;
- deze keuzes onderbouwen en documenteren;
- transparant zijn over onzekerheden en databeperkingen;
- hun aanpak periodiek evalueren en verbeteren.

Deze verwachtingen gelden niet alleen voor sustainability-afdelingen, maar raken:

- bestuur en directie;
- finance en risk;
- inkoop en supply chain;
- communicatie en marketing.

Duurzaamheidswetgeving wordt daarmee een integraal onderdeel van strategisch management.

1.6 • Leeswijzer van dit naslagwerk

Dit naslagwerk is opgebouwd langs deze herijkte benadering.

In de volgende hoofdstukken wordt per wetgevingsdossier toegelicht:

- wat juridisch verplicht is;
- wat is versoepeld of uitgesteld;
- waar beleidsruimte bestaat;
- wat dit betekent voor strategische keuzes in de praktijk.

Hoofdstuk 2 zoomt in op de aanpassingen van de Europese Klimaatwet, het kader. Hoofdstuk 3 zoomt in op CSRD en ESRS als kern van het rapportagekader. De daaropvolgende hoofdstukken behandelen zorgplicht, keten- en productregelgeving, marktinstrumenten en nationale verschillen.

Het doel is niet om volledigheid na te streven, maar om richting te geven in een complex en dynamisch speelveld.

1.7 • Samenvatting

De Europese duurzaamheidswetgeving is niet afgezwakt, maar volwassener geworden. De herijking vraagt van ondernemingen geen afwachtende houding, maar een bewuste keuze: duurzaamheid benaderen als administratieve last, of als strategisch kader voor toekomstbestendige waardecreatie.

Dit naslagwerk ondersteunt ondernemingen bij die keuze.

2

Klimaatwetgeving als kaderstellende ruggengraat

2

Klimaatwetgeving als kaderstellende ruggengraat

Europese Klimaatwet en Nederlandse vertaling na de 2040-update

2.1 • Van beleidsambitie naar juridisch vastgelegde koers

Met de herijking van het Europese duurzaamheidskader is niet alleen sectorale regelgeving aangepast, maar is ook het bovenliggende klimaatrechtelijke fundament versterkt. De Europese Klimaatwet fungeert daarbij als ankerwet: zij legt de langetermijnrichting juridisch vast en bepaalt het speelveld waarbinnen alle onderliggende instrumenten, van ETS en CBAM tot CSRD en productregelgeving, moeten opereren.

De recente toevoeging van een vastgesteld **bindend tussendoel voor 2040** markeert een volgende fase in deze ontwikkeling. Waar de Klimaatwet aanvankelijk twee ijkpunten kende (-55% in 2030 en klimaatneutraliteit in 2050), is het reductiepad nu expliciet verfijnd en aangescherpt. Dit heeft directe implicaties voor beleidsontwikkeling, nationale vertaling én strategische keuzes van ondernemingen.

2.2 • De Europese Klimaatwet na de 2040-update

De Europese Klimaatwet verankert sinds 2021 juridisch bindend dat de EU:

- uiterlijk in 2050 klimaatneutraal moet zijn;
- in 2030 ten minste 55% netto broeikasgasreductie moet realiseren ten opzichte van 1990.

In 2025 heeft de EU hieraan een nieuw tussentijds klimaatdoel voor 2040 toegevoegd: 90% netto emissie-reductie ten opzichte van 1990. Maximaal 5% emissie-reductie mag via externe compensatie worden gerealiseerd.

Dit 2040-doel is geen vrijblijvende beleidsambitie, maar bedoeld als juridisch richtinggevend ijkpunt voor alle toekomstige klimaat- en energie-instrumenten. Het doel functioneert als schakel tussen 2030 en 2050 en verkleint expliciet het risico van uitstel of 'backloading' van reducties naar de periode na 2030.

Belangrijk is dat de Klimaatwet zelf geen directe verplichtingen oplegt aan individuele bedrijven, maar:

- het reductietraject juridisch vastlegt;
- de Europese Commissie verplicht tot beleidscoherentie;
- fungeert als toetsingskader voor nieuwe en herziene regelgeving.

2.3 • Flexibiliteit binnen een strakker reductiepad

De aanscherping richting 2040 gaat gepaard met beperkte flexibiliteit, bedoeld om uitvoerbaarheid te borgen zonder het reductiepad te ondermijnen.

In de Europese uitwerking wordt onder meer voorzien in:

- een begrensde rol voor internationale koolstofkredieten (maximaal circa 5% van het 2040-doel);
- expliciete aandacht voor permanente koolstofverwijdering (carbon removals);
- sectorale differentiatie in tempo, maar geen afzwakking van het totale reductieniveau.

Deze flexibiliteit is nadrukkelijk instrumenteel, niet politiek: zij verandert niets aan de structurele richting van het klimaatbeleid. Voor ondernemingen betekent dit dat CO₂-prijzen, normeringen en markteisen structureel zullen blijven toenemen, ook wanneer individuele instrumenten tijdelijk worden aangepast.

2.4 • Relatie met onderliggende EU-instrumenten

De versterkte Klimaatwet werkt door in vrijwel alle relevante EU-instrumenten:

- **CSRD**: toenemende relevantie van klimaatstrategie, risico's en transitie-afwegingen binnen rapportage, ook zonder expliciete resultaatsverplichting.
- **EU-ETS**: verdere aanscherping van het emissieplafond en prijsdruk richting 2040.
- **CBAM**: structurele verankering als spiegelinstrument van ETS, met oplopende financiële impact tot 2034 en daarna.
- **Product- en marktregelgeving (ESPR, Battery Regulation)**: klimaatdoelen worden vertaald naar ontwerp- en markttoegangseisen.

De Klimaatwet fungeert hiermee als samenbindend kader, niet als losstaand beleidsdocument.

2.5 • Nederlandse vertaling: Klimaatwet en beleidspraktijk

Nederland kent sinds 2019 een eigen Klimaatwet, met doelen die grotendeels aansluiten op het Europese kader:

- 55% emissiereductie in 2030;
- 95% emissiereductie in 2050.

De Nederlandse Klimaatwet verplicht de overheid tot het opstellen van meerjarige klimaatplannen en jaarlijkse klimaatnota's, waarin maatregelen per sector worden uitgewerkt.

In tegenstelling tot de EU-Klimaatwet vertaalt de Nederlandse wet zich sneller en directer naar beleidsinstrumenten die bedrijven raken, zoals:

- normeringen en sectorafspraken;
- subsidies en fiscale prikkels;
- vergunningverlening en toezicht;
- aanvullende rapportage- en informatieverplichtingen.

De Europese aanscherping richting 2040 fungeert daarbij als versterkend kader: nationale beleidsruimte blijft bestaan, maar het reductiepad staat steeds minder ter discussie.

2.6 • Strategische betekenis

De aangescherpte Klimaatwet heeft drie structurele implicaties:

1. Het reductiepad ligt vast

Discussie verschuift van óf naar hoe. Klimaatbeleid is geen conjunctureel dossier meer, maar juridisch verankerd.

2. Tijdshorizon verschuift naar vóór 2040

Investerings, productkeuzes en ketenstrategieën die niet aansluiten op een 90%-pad in 2040 verliezen hun toekomstbestendigheid.

3. Samenhang tussen beleid, uitvoering en rapportage wordt kritischer

Inconsistentie tussen wat ondernemingen doen, rapporteren (CSRD) en communiceren (claims) wordt juridisch en reputatief steeds kwetsbaarder.

2.7 • Positionering binnen dit naslagwerk

Dit hoofdstuk positioneert de Europese en Nederlandse Klimaatwet niet als extra compliance-laag, maar als richtinggevend kader voor alle overige duurzaamheidswetgeving. CSRD, CBAM, productregelgeving en claims vormen de operationele uitwerking van een juridisch vastgelegd klimaatpad.

Voor CSO's, bestuurders en sustainability managers betekent dit dat strategische sturing op duurzaamheid niet kan beginnen bij losse instrumenten, maar bij het expliciet herkennen van de lange-termijn wettelijke koers waarbinnen keuzes vandaag hun betekenis krijgen.

3

CSRD & ESRS

3

CSRD & ESRS

Rapporteren binnen een definitief herijkt Europees kader

3.1 • Definitieve herijking per 16 december 2025

Met de instemming van het Europese Parlement van het **Omnibus-pakket** op 16 december 2025 heeft de Europese Unie de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) definitief herijkt. De herziening markeert een duidelijke koerswijziging: van brede, quasi-universele rapportageverplichtingen naar een gericht en proportioneel rapportagekader voor grote ondernemingen met substantiële impact en schaal.

De herijking is geen versoepeling van ambities, maar een bewuste keuze voor uitvoerbaarheid, bestuurlijke kwaliteit en lastenbeheersing. Transparantie blijft een kernwaarde, maar wordt expliciet gekoppeld aan materialiteit, proportionaliteit en governance.

3.2 • Nieuwe reikwijdte: scherp afgebakend toepassingsgebied

De CSRD is na 16 december 2025 uitsluitend van toepassing op ondernemingen die aan beide onderstaande criteria voldoen:

- **meer dan 1.000 werknemers**, én
- **meer dan € 450 miljoen netto-omzet**

Dit geldt zowel op individuele basis als op geconsolideerd groepsniveau.

Alle eerdere uitbreidingen naar kleinere ondernemingen en lagere drempels zijn definitief losgelaten. Daarmee valt een groot deel van de ondernemingen die in eerdere fases ("wave 2" en "wave 3") onder de CSRD zouden vallen, volledig buiten de wettelijke rapportageplicht. Deze scopeversmalling is structureel en vormt één van de belangrijkste wijzigingen in het Europese duurzaamheidskader.

3.3 • Overgangsregime (2024–2026)

Voor ondernemingen die reeds over boekjaar 2024 onder de CSRD hebben gerapporteerd, blijft deze rapportage onverkort geldig.

Het Omnibus-pakket biedt lidstaten echter de mogelijkheid om ondernemingen die:

- in 2024 rapporteerden, maar
 - onder de nieuwe drempels (1.000 werknemers / € 450 mln omzet) vallen,
- een optionele nationale vrijstelling te verlenen voor de rapportage over boekjaren 2025 en 2026.

Deze vrijstelling:

- is geen automatische EU-regel;
- vereist nationale implementatie;
- doet geen afbreuk aan de rapportage over 2024;
- creëert tijdelijke ruimte, maar geen structurele uitzondering.

Voor ondernemingen betekent dit dat zij hun verplichtingen mede moeten beoordelen in het licht van nationale keuzes.

3.4 • ESRS | kernverplichtingen blijven, thematische lasten begrensd

De European Sustainability Reporting Standards (ESRS) blijven het inhoudelijke kader van de CSRD, maar zijn door de herijking duidelijker geprioriteerd.

Onverkort verplicht

Voor alle CSRD-plichtige ondernemingen blijven verplicht:

- **ESRS 1** – Algemene beginselen
- **ESRS 2** – Algemene toelichtingen

Deze standaarden bevatten vereisten over governance, strategie, beleid, risico's, doelen en interne processen en zijn niet afhankelijk van materialiteit.

Alleen verplicht indien materieel

De thematische standaarden:

- zijn uitsluitend verplicht indien het onderwerp materieel is;
- mogen proportioneel worden toegepast;
- hoeven alleen informatie te bevatten die noodzakelijk is om het materiële thema te begrijpen.

De Europese wetgever benadrukt expliciet dat:

- het niet rapporteren over niet-materiële thema's juridisch is toegestaan;
- toezicht zich richt op de kwaliteit van de materialiteitsafweging, niet op volledigheid.

3.5 • Dubbele materialiteit als bestuurlijke kernbeslissing

De dubbele materialiteitsanalyse is in het herijkte CSRD-kader nadrukkelijk gepositioneerd als bestuurlijke afweging, geen technische checklist.

Toegestaan en verwacht zijn:

- vereenvoudigde methodieken;
- kwalitatieve onderbouwing waar data ontbreekt;
- explicitering van aannames en onzekerheden;
- sectorspecifieke en contextafhankelijke keuzes.

Bestuur en toezicht worden geacht deze afwegingen:

- expliciet vast te stellen;
- consistent toe te passen;
- transparant toe te lichten in het verslag.

Materialiteit fungeert daarmee als sturingsinstrument, niet als administratieve verplichting.

3.6 • Geen sector-ESRS en geen opschaling van assurance

Twee eerder aangekondigde uitbreidingen zijn definitief geschrapt:

1. Sector-specifieke ESRS

De ontwikkeling van verplichte sectorstandaarden is beëindigd. Sectorale richtsnoeren kunnen vrijwillig of informatief worden ingezet, maar maken geen deel uit van het verplichte CSRD-kader.

2. Opschaling naar reasonable assurance

De verplichte accountantscontrole blijft beperkt tot limited assurance. Een verplichte opschaling naar reasonable assurance is definitief van de agenda gehaald.

Hiermee kiest de EU expliciet voor beheersbaarheid boven verdere juridisering.

3.7 • Waardeketeninformatie en de value chain cap

De herijkte CSRD introduceert een expliciete begrenzing van waardeketeninformatie, vaak aangeduid als de **value chain cap** of **SME-shield**.

Ondernemingen in de waardeketen met minder dan 1.000 werknemers hebben het recht om informatie te weigeren die verder gaat dan wat is vastgelegd in een nader te bepalen vrijwillige standaard.

CSRD-plichtige ondernemingen:

- mogen geen onbeperkte informatie-uitvraag afdwingen;
- moeten proportioneel en gemotiveerd omgaan met ketendata;
- dienen transparant te rapporteren wanneer informatie ontbreekt door deze begrenzing.

Directe leveranciers (Tier-1) kunnen in de praktijk een logisch startpunt zijn, maar vormen geen juridische afbakening van de rapportageverplichting.

3.8 • Toezicht en handhaving: focus op proceskwaliteit

Het toezicht op CSRD-rapportage richt zich in de herijkte context primair op:

- governance en interne verantwoordelijkheden;
- kwaliteit van materialiteitsafwegingen;
- consistentie tussen beleid, uitvoering en rapportage;
- transparantie over keuzes en beperkingen.

Volledige datadekking of perfectie in indicatoren wordt nadrukkelijk **niet** verwacht. De nadruk ligt op uitlegbaarheid en bestuurlijke zorgvuldigheid.

3.9 • Samenvatting

Na de definitieve vaststelling van het Omnibus-pakket op 16 december 2025 is de CSRD uitgegroeid tot een gericht rapportagekader voor grote ondernemingen. Minder ondernemingen vallen onder de plicht, maar voor wie binnen scope blijft, zijn de verwachtingen scherper: minder bulk, meer bestuurlijke verantwoordelijkheid.

CSRD-rapportage is daarmee geen administratieve exercitie meer, maar een instrument voor strategische sturing en verantwoording.

4

CSDDDD

4

CSDDD

Zorgplicht in een definitief versmald en risicogebaseerd kader

4.1 • CSDDD | definitieve positionering

Met de vaststelling van het Omnibus-pakket op 16 december 2025 is de Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) definitief herijkt. Waar eerdere versies van de richtlijn een breed en diepgaand zorgplicht-regime introduceerden, heeft de Europese wetgever expliciet gekozen voor een sterk versmalde scope, een later tijdpad en een uitvoerbaar risicogebaseerd model.

De CSDDD is daarmee nadrukkelijk geen algemene ketenwet meer. Zij richt zich uitsluitend op een zeer beperkte groep zeer grote ondernemingen en legt de nadruk op bestuurlijke verantwoordelijkheid en prioritering, niet op volledige ketendekking.

4.2 • Reikwijdte: uitsluitend zeer grote ondernemingen

Na de definitieve herijking is de CSDDD uitsluitend van toepassing op ondernemingen die:

- **meer dan 5.000 werknemers** in dienst hebben, én
- **meer dan €1,5 miljard wereldwijde omzet** realiseren.

Deze drempels gelden zowel voor in de EU gevestigde ondernemingen als voor niet-EU-ondernemingen die een vergelijkbare omzet binnen de EU behalen.

Alle eerdere lagere drempels (zoals 1.000 of 3.000 werknemers) zijn definitief geschrapt. Daarmee valt het overgrote deel van de oorspronkelijk beoogde doelgroep buiten de wettelijke zorgplicht.

4.3 • Tijdpad en toepassing

Het vastgestelde tijdpad luidt als volgt:

- **Uiterlijk juli 2028:** implementatie door lidstaten in nationale wetgeving.
- **Vanaf juli 2029:** toepassing van de verplichtingen voor ondernemingen.

Dit betekent dat de CSDDD geen directe juridische verplichtingen creëert in de komende 2 jaar, maar wel vraagt om strategische voorbereiding bij de beperkte groep ondernemingen die binnen scope valt.

4.4 • Risicogebaseerde benadering van de waardeketen

Een kernwijziging in de definitieve CSDDD is de keuze voor een risicogebaseerde waardeketenbenadering.

De zorgplicht richt zich op:

- die delen van de waardeketen waar negatieve effecten op mensenrechten en milieu het meest waarschijnlijk en het meest ernstig zijn;
- prioritering op basis van ernst en waarschijnlijkheid;
- redelijkheid en proportionaliteit in maatregelen.

De eerdere juridische beperking tot uitsluitend directe zakenrelaties (Tier-1) is definitief losgelaten. Tier-1 leveranciers kunnen in de praktijk een logisch startpunt vormen, maar vormen geen juridische grens van de zorgplicht.

4.5 • Inhoud van de zorgplicht na herijking

De kernverplichtingen van de CSDDD blijven bestaan, maar zijn expliciet ingeperkt en verduidelijkt.

Van ondernemingen binnen scope wordt verwacht dat zij:

- een due-diligencebeleid vaststellen en borgen in governance;
- risico's identificeren en prioriteren;
- passende preventieve en mitigerende maatregelen treffen;
- herstel mogelijk maken waar de onderneming aantoonbaar heeft bijgedragen aan schade;
- een klachtenmechanisme inrichten;
- periodiek evalueren en bijstellen.

Belangrijke wijzigingen ten opzichte van eerdere voorstellen zijn:

- geen verplichting meer tot beëindiging van zakelijke relaties als “ultimum remedium”;
- monitoring hoeft slechts eens per vijf jaar, tenzij omstandigheden wijzigen;
- de verplichte klimaattransitieplan-verplichting is geschrapt (rapportage hierover blijft onder CSRD relevant).

4.6 • Aansprakelijkheid en sancties

De definitieve CSDDD introduceert geen geharmoniseerde EU-brede civielrechtelijke aansprakelijkheidsregeling. Lidstaten behouden beleidsruimte bij de inrichting van aansprakelijkheid.

Wel voorziet de richtlijn in:

- bestuurlijke sancties;
- een maximale boete van 3% van de wereldwijde omzet;
- toepassing van proportionaliteit en ernst bij handhaving.

De nadruk ligt op naleving van procesverplichtingen en bestuurlijke zorgvuldigheid, niet op resultaatsverplichtingen.

4.7 • Relatie met CSRD en andere EU-instrumenten

De CSDDD en CSRD zijn inhoudelijk verbonden maar juridisch gescheiden:

- CSRD verplicht tot rapportage over beleid, processen en risico's;
- CSDDD verplicht tot daadwerkelijke uitvoering van zorgplichtprocessen.

Inconsistenties tussen wat wordt gerapporteerd (CSRD) en wat feitelijk wordt gedaan (CSDDD-praktijk) vergroten het risico op toezicht, handhaving en reputatieschade, ook voor ondernemingen die formeel buiten CSDDD-scope vallen.

Daarnaast raakt de CSDDD aan:

- ketenverwachtingen vanuit CBAM;
- product- en marktregelgeving (ESPR, batterijen);
- financierings- en aanbestedingscriteria.

4.8 • Betekenis voor ondernemingen buiten formele scope

Hoewel de wettelijke zorgplicht beperkt blijft tot zeer grote ondernemingen, heeft de CSDDD indirecte werking in de markt.

Ondernemingen buiten scope krijgen te maken met:

- vragen vanuit klanten die wél onder de CSDDD vallen;
- contractuele eisen rond risico-identificatie en mitigatie;
- toenemende verwachtingen vanuit financiers en toezichthouders;
- reputatie- en markttoegangseffecten.

Voor deze ondernemingen verschuift de relevantie van juridische plicht naar strategische positionering en ketenrelaties.

4.9 • Samenvatting

Na 16 december 2025 is de CSDDD uitgekristalliseerd tot een smalle, risico-gebaseerde zorgplicht voor een zeer beperkte groep ondernemingen. De richtlijn vraagt niet om volledige ketenbeheersing, maar om bestuurlijk gedragen keuzes, prioritering en zorgvuldige processen.

Voor de meeste ondernemingen ligt de impact niet in directe wettelijke verplichtingen, maar in de manier waarop zorgplicht via de markt wordt doorgegeven.

5

Klimaat- en keten- instrument (CBAM)

5

Klimaat- en keteninstrument (CBAM)

Van juridisch kader naar operationele uitvoering (2026–2034)

5.1 • CBAM | positionering binnen het herijkte EU-kader

Het Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) is een direct werkende EU-verordening en vormt één van de meest concrete instrumenten binnen de Europese klimaatwetgeving. Waar andere duurzaamheidsregels primair sturen via rapportage (CSRD) of zorgplicht (CSDDD), grijpt CBAM rechtstreeks in op handelsstromen en kostprijzen.

Na een overgangsperiode waarin uitsluitend rapportage verplicht was, gaat CBAM per 1 januari 2026 over in de definitieve fase, waarin importeurs financieel moeten afrekenen voor de CO₂-emissies die zijn ingebed in geïmporteerde goederen. Daarmee wordt CBAM een financieel instrument, gekoppeld aan het EU-ETS, en is geen administratieve rapportageverplichting meer.

CBAM is juridisch ontworpen als spiegel van het EU-ETS: zolang Europese producenten te maken hebben met een CO₂-prijs, moeten importeurs een equivalente koolstofprijs betalen.

5.2 • Juridische verplichtingen vanaf 2026

Vanaf 2026 gelden voor CBAM-plichtige importeurs drie onmiskenbare verplichtingen:

1.Registratie als CBAM-aangever

Importeurs (of hun indirecte vertegenwoordigers) moeten formeel zijn geregistreerd. Zonder registratie is import van CBAM-goederen niet toegestaan.

2.Rapportage van ingebedde emissies

Voor alle geïmporteerde CBAM-goederen moeten de ingebedde CO₂-emissies worden vastgesteld en verantwoord, op basis van:

- werkelijke emissiegegevens van de producent, of
- door de EU vastgestelde defaultwaarden.

3.Aankoop en inlevering van CBAM-certificaten

Importeurs moeten CBAM-certificaten kopen en jaarlijks inleveren overeenkomstig hun berekende CBAM-verplichting.

Deze verplichtingen zijn rechtstreeks afdwingbaar en kennen geen nationale beleidsruimte.

5.3 • Gefaseerde financiële opbouw: van 2,5% naar 100%

Een essentieel onderdeel van CBAM is dat de financiële verplichting gefaseerd wordt ingevoerd, parallel aan de afbouw van gratis ETS-rechten voor Europese producenten. Dit voorkomt een abrupte kostenstijging en creëert een gecontroleerd leerpad.

De wettelijke opbouw van de CBAM-verplichting is als volgt:

Jaar	Deel van emissiewaarde dat moet worden afgerekend
2026	2,5%
2027	5%
2028	10%
2029	22,5%
2030	48,5%
2031	61%
2032	73,5%
2033	86%
2034	100%

Juridisch betekent dit dat CBAM in 2026 nog geen volledige koolstofprijs oplegt, maar wel onomkeerbaar start.

Strategisch betekent dit dat 2026–2028 de jaren zijn waarin ondernemingen hun positie bepalen:

- betalen;
- sturen op data, of
- sturen op reductie.

5.4 • Berekeningswijze van de CBAM-verplichting

De CBAM-berekening kent drie opeenvolgende stappen:

1. Vaststellen van de ingebedde emissies

Per product wordt vastgesteld hoeveel ton CO₂-equivalenten is uitgestoten bij de productie van het ingevoerde goed (embedded emissions). Dit betreft primair de directe procesemissies die vrijkomen tijdens de productie en, voor bepaalde productcategorieën, tevens de indirecte emissies uit elektriciteitsverbruik.

2. Toepassen van het jaarlijkse CBAM-percentages

Slechts het wettelijk vastgestelde percentage van deze emissies (zie paragraaf 5.3) wordt in het betreffende jaar financieel relevant.

3. Vermenigvuldiging met de ETS-prijs

Het resultaat wordt vermenigvuldigd met de gemiddelde ETS-prijs over de relevante periode. Voor 2026 geldt dat de CBAM-afrekening plaatsvindt op basis van een periodiek vastgestelde gemiddelde EU-ETS-prijs, terwijl vanaf 2027 CBAM-certificaten worden geprijsd tegen de wekelijkse gemiddelde ETS-veilingprijs van de voorafgaande week.

Formeel geldt:

$$\text{CBAM-kosten} = (\text{ingebbedde emissies} \times \text{CBAM-percentages}) \times \text{ETS-prijs}$$

Indien in het land van herkomst al een aantoonbare CO₂-prijs is betaald, mag deze worden verrekend, mits juridisch onderbouwd.

5.5 • Operationele betekenis van CBAM in 2026

Hoewel CBAM juridisch volledig van kracht is in 2026, is de operationele impact in dat jaar bewust beperkt gehouden. Dit is een expliciete beleidskeuze van de Europese Commissie.

Voor de praktijk betekent dit:

- De financiële impact is in 2026 relatief laag, maar structureel.
- Gebruik van defaultwaarden is toegestaan, maar leidt tot hogere kosten.
- Er is geen verplichting tot onmiddellijke leverancierswissel of ketenherstructurering.
- CBAM fungeert in 2026 primair als sturings- en leerinstrument.

Tegelijkertijd is niets doen geen neutrale keuze: ondernemingen die in 2026 geen datakeuzes maken, lopen het risico de komende jaren geconfronteerd te worden met snel oplopende kosten zonder handelingsruimte.

5.6 • Rollen en verantwoordelijkheden binnen ondernemingen

CBAM kan niet worden belegd bij één functie. Juridisch en operationeel raakt het meerdere domeinen:

- **Inkoop:** aanspreken van leveranciers, contractuele afspraken over emissiedata.
- **Duurzaamheid:** methodiek, emissieberekening, consistentie met CSRD.
- **Finance:** budgettering, kostenallocatie, aankoop van certificaten.
- **Legal / Trade compliance:** registratie, aangifte, naleving.

De EU-wetgeving veronderstelt impliciet dat ondernemingen intern governance organiseren rond CBAM. Ontbreekt die, dan ontstaat zowel een financieel als compliance-risico.

5.7 • Relatie met bredere duurzaamheidswetgeving

CBAM staat niet op zichzelf:

- emissiedata kunnen input zijn voor CSRD-rapportage;
- leveranciersrelaties raken aan CSDDD-verwachtingen (ook buiten formele scope);
- productkeuzes kunnen worden beïnvloed door EPR-vereisten.

Inconsistentie tussen wat wordt betaald (CBAM), gerapporteerd (CSRD) en gecommuniceerd (claims) vergroot het risico op toezicht en reputatieschade.

5.8 • Samenvatting

CBAM markeert de overgang van klimaatbeleid naar financiële realiteit aan de grens. Juridisch is de verplichting vanaf 2026 onmiskenbaar, operationeel biedt de EU bewust ruimte om te leren en bij te sturen.

Voor ondernemingen is 2026 geen jaar om af te wachten, maar een jaar om positie te kiezen: betalen zonder inzicht, of sturen op data en voorbereiding richting 2034.

Product- en marktregelgeving

6

Product- en marktregelgeving

ESPR, digitale productpaspporten en de EU Battery Regulation

6.1 • Waarom productregelgeving cruciaal is in het herijkte EU-kader

Binnen het herijkte Europese duurzaamheidskader verschuift het zwaartepunt steeds nadrukkelijker van rapportage en transparantie naar concrete product- en marktvoorwaarden. Met instrumenten als de Ecodesign for Sustainable Products Regulation (ESPR) en de EU Battery Regulation verbindt de Europese Unie duurzaamheid rechtstreeks aan markttoegang.

Waar CSRD en CSDDD vooral sturen via governance, beleid en processen, bepalen productregels in toenemende mate:

- of producten op de EU-markt mogen worden gebracht;
- onder welke voorwaarden zij mogen worden verkocht;
- welke informatie structureel beschikbaar moet zijn.

Voor ondernemingen betekent dit dat duurzaamheid niet langer uitsluitend een rapportage- of ketenvraagstuk is, maar een ontwerp-, data- en businessmodelvraagstuk.

6.2 • ESPR | kaderwet met gefaseerde uitwerking

De Ecodesign for Sustainable Products Regulation (ESPR) is sinds 2024 van kracht en vormt de juridische basis voor een fundamentele herziening van productduurzaamheid binnen de EU. De ESPR vervangt en verbreedt het klassieke ecodesign-regime en is van toepassing op vrijwel alle fysieke producten die op de Europese interne markt worden gebracht.

De ESPR stelt nog geen product-specifieke eisen, maar creëert het kader waarbinnen de Europese Commissie deze eisen gefaseerd zal vaststellen via delegated acts.

Het gaat daarbij onder meer om eisen op het gebied van:

- duurzaamheid en levensduur;
- repareerbaarheid en hergebruik;
- recyclebaarheid en materiaalgebruik;
- informatievoorziening over milieu- en productprestaties.

Belangrijk in de herijkte context is dat de ESPR expliciet is opgezet als een meerjarig implementatiekader, waarin bestuurlijke voorbereiding, datavolwassenheid en ketensamenwerking essentieel zijn, nog vóórdat juridische detailverplichtingen van kracht worden.

6.3 • ESPR Working Plan 2025–2030: richtinggevend maar niet bindend

In 2025 heeft de Europese Commissie het eerste ESPR Working Plan 2025–2030 vastgesteld.

Dit werkplan:

- benoemt prioritaire productgroepen;
- schetst de volgorde waarin productcategorieën worden uitgewerkt;
- geeft richting aan toekomstige delegated acts.

Het werkplan is beleidsmatig richtinggevend, maar geen juridisch bindend instrument. Er zijn in 2025 geen delegated acts onder de ESPR formeel vastgesteld of gepubliceerd.

Voor ondernemingen betekent dit:

- er gelden in 2025 nog geen nieuwe producteisen op basis van ESPR-delegated acts;
- de richting van toekomstige verplichtingen is echter voldoende duidelijk om strategische voorbereidingen te rechtvaardigen;
- afwachten tot publicatie van delegated acts leidt tot een achterstand in data, ontwerpkeuzes en ketenafspraken.

6.4 • Digitale Product Paspoorten (DPP's) | strategische impact vóór juridische verplichting

Een kerninstrument binnen de ESPR is de introductie van Digitale Product Paspoorten (DPP's). DPP's zullen per productgroep via delegated acts worden verplicht, maar hun betekenis reikt verder dan de juridische verplichting alleen.

DPP's vereisen dat ondernemingen digitaal, gestructureerd en gestandaardiseerd informatie beschikbaar stellen over onder meer:

- materiaal- en samenstellingsgegevens;
- milieu- en duurzaamheidsprestaties;
- reparatie- en recyclingmogelijkheden;
- levenscyclusinformatie.

Hoewel in 2025 nog geen formele DPP-verplichtingen gelden, is bestuurlijk duidelijk dat DPP's uitgroeien tot:

- een centraal instrument voor markttoezicht;
- een verbindende schakel tussen productregelgeving, CSRD-rapportage en ketendata;
- een structurele randvoorwaarde voor markttoegang in meerdere sectoren.

Voor CSO's en sustainability managers betekent dit dat productdata-governance nu al strategisch moet worden ingericht, ook zonder directe juridische plicht.

6.5 • EU Battery Regulation | al wél bindende productverplichtingen

De EU Battery Regulation (EU 2023/1542) heeft de oude Batteries Directive vanaf 18 augustus 2025 volledig vervangen en legt een uniform en direct toepasbaar product- en levenscycluskader op voor batterijen, inclusief draagbare, industriële, EV- en LMT-batterijen.

Belangrijke elementen van deze nieuwe regeling zijn:

- **Extended Producer Responsibility (EPR)**: producenten worden financieel en organisatorisch verantwoordelijk voor de inzameling, verwerking en recycling van batterijen.
- **Leveranciersregistratie en traceerbaarheid**: producenten en importeurs moeten zich registreren in alle EU-lidstaten waar zij actief zijn.
- **Carbon footprint-rapportage**: informatie over de CO₂-voetafdruk van batterijen moet worden gedeclareerd (rapportageplicht voor diverse categorieën, met fasering vanaf 2025/2026).
- **Labeling en productinformatie**: duidelijke informatie (bijv. QR-code) over recycling, verplichte markeringen en technische documentatie zijn verplicht.

Daarnaast bevat de Battery Regulation planning voor:

- **minimum recycled content**-verplichtingen voor bepaalde materialen in batterijen (deadlines uitlopend tot 2031 en 2036);
- **battery passport**-type digitale informatie via DPP-structuren (in ontwikkeling).

Deze verordening legt duurzaamheid, circulariteit en traceerbaarheid integraal vast voor een productcategorie die essentieel is voor de energietransitie.

6.6 • Samenhang tussen ESPR, DPP's en Battery Regulation

De productregelgeving vormt een samenhangend systeem:

- de ESPR biedt het horizontale kader voor ecodesign en productdata;
- delegated acts zullen dit kader per productgroep concretiseren;
- DPP's worden het technische en informatieve fundament;
- de Battery Regulation laat zien hoe dit systeem in de praktijk werkt.

Deze samenhang maakt productdata steeds relevanter voor:

- CSRD-rapportage (product- en keteninformatie);
- due diligence-processen;
- markttoegang en toezicht;
- claims en communicatie richting klanten.

Inconsistentie tussen productdata, rapportages en communicatie wordt hierdoor sneller zichtbaar en bestuurlijk risicovoller.

6.7 • Strategische implicaties

De herijkte productregelgeving vraagt in de komende 2 jaar niet om juridische implementatie, maar om strategische voorbereiding. Concreet betekent dit:

- investeren in productdata-architectuur en interoperabiliteit;
- vroegtijdig anticiperen op product-specifieke delegated acts;
- processen inrichten voor materiaalstromen en levenscycli;
- ketens betrekken bij toekomstige datalevering;
- productontwerp en portfolio toetsen aan toekomstige duurzaamheidscriteria (circulariteit en repareerbaarheid).

Deze voorbereiding is geen compliance-oefening, maar een voorwaarde om handelingsruimte te behouden zodra delegated acts juridisch bindend worden.

6.8 • Nationale uitvoering en markttoezicht

Hoewel ESPR en Battery Regulation EU-verordeningen zijn, verschilt de uitvoeringspraktijk per lidstaat.

Nationale markttoezichthouders spelen een steeds actievere rol bij:

- productinformatie;
- labeling;
- claims in relatie tot productprestaties.

Voor ondernemingen betekent dit dat zij niet alleen moeten sturen op Europese kaders, maar ook rekening moeten houden met nationale interpretatie en handhaving.

6.9 • Samenvatting

De ESPR markeert geen directe verplichting, maar een onomkeerbare verschuiving: duurzaamheid wordt een structurele voorwaarde voor markttoegang via producten en data. De afwezigheid van delegated acts in 2025 betekent geen uitstel van relevantie, maar een expliciete voorbereidingsfase.

Ondernemingen die deze fase benutten om productdata, ketens en governance op orde te brengen, creëren strategische ruimte. Ondernemingen die wachten op formele verplichtingen, lopen het risico ingehaald te worden door regelgeving die geen ruimte laat voor geleidelijke aanpassing.

7

Transparantie en claims

7

Transparantie en claims

Van Europese harmonisatie naar nationale handhaving

7.1 • Een kantelpunt in EU-beleid

Transparantie richting consumenten en andere stakeholders is een kernonderdeel van de Europese duurzaamheidsagenda. Lange tijd was het uitgangspunt dat dit zou worden vormgegeven via een geharmoniseerd Europees kader voor duurzaamheidsclaims. Met de stillegging van de Green Claims Directive is in 2025 dit uitgangspunt echter verlaten.

Daarmee is een duidelijk kantelpunt ontstaan:

- Geen specifiek geharmoniseerd verificatieregime voor expliciete milieucclaims, zolang dit dossier stilligt/wordt heroverwogen. Wél bredere EU-consumentenregels en nationale handhaving daarop.
- Wél een blijvende verplichting tot transparante, onderbouwde en controleerbare communicatie.
- Een verschuiving van normstelling naar nationale handhaving.

Deze ontwikkeling vergroot de complexiteit voor ondernemingen, omdat zij te maken krijgen met verschillende interpretaties en handhavingpraktijken per lidstaat.

7.2 • Green Claims Directive | betekenis intrekking en gevolgen

De Green Claims Directive was bedoeld om:

- vage en misleidende milieucclaims te verbieden;
- eisen te stellen aan onderbouwing en verificatie;
- consumenten beter te beschermen tegen greenwashing.

In 2025 heeft de Europese Commissie het voorstel echter formeel ingetrokken. De belangrijkste redenen hiervoor waren:

- politieke weerstand tegen extra regeldruk;
- zorgen over uitvoerbaarheid en administratieve lasten;
- overlap met bestaande consumentenwetgeving.

Deze status betekent nadrukkelijk niet dat duurzaamheidsclaims vrij spel krijgen. Integendeel: de verantwoordelijkheid voor toetsing en handhaving verschuift naar bestaande regelgeving en nationale toezichthouders.

7.3 • Empowering Consumers for the Green Transition Directive

Na het wegvallen van de Green Claims Directive blijft de Empowering Consumers for the Green Transition Directive het belangrijkste Europese referentiekader voor duurzaamheidscommunicatie richting consumenten.

Deze richtlijn, van kracht sinds 2024, versterkt de consumentenbescherming door:

- het verbieden van vage, algemene milieuclaims zonder onderbouwing;
- eisen te stellen aan transparantie over productduurzaamheid, levensduur en repareerbaarheid;
- misleiding via duurzaamheidslabels en -keurmerken tegen te gaan.

Kernbepalingen zijn onder meer:

- claims als “**duurzaam**”, “**klimaatneutraal**” of “**eco**” zijn alleen toegestaan bij duidelijke, verifieerbare onderbouwing;
- CO₂-gerelateerde claims moeten expliciet maken of zij betrekking hebben op emissiereductie of compensatie;
- informatie moet toegankelijk, begrijpelijk en controleerbaar zijn voor consumenten.

De richtlijn geldt voor alle producten en diensten die aan **consumenten** binnen de EU worden aangeboden.

7.4 • Nationale handhaving: Nederland als koploper

Door het ontbreken van een Europees claims-kader krijgen lidstaten een grotere rol in interpretatie en handhaving. Nederland neemt hierin een uitgesproken positie in.

De Autoriteit Consument & Markt (ACM) hanteert al sinds 2021 een streng toetsingskader voor duurzaamheidsclaims. Dit kader is vastgelegd in:

- de Leidraad Duurzaamheidsclaims;
- handhavingspraktijk en boetebesluiten;
- actieve communicatie richting bedrijven.

Kenmerkend voor de Nederlandse aanpak is dat:

- claims moeten aantoonbaar juist, volledig en actueel zijn;
- de bewijslast bij de onderneming ligt;
- context, formulering en presentatie zwaar meewegen;
- ook impliciete claims (beeld, kleurgebruik, framing) worden getoetst.

In de praktijk ligt de Nederlandse lat hoger dan het Europese minimum, en verandert dit niet door het wegvallen van de Green Claims Directive.

7.5 • Relatie met CSRD en overige regelgeving

Een belangrijk aandachtspunt is de samenhang tussen duurzaamheidsclaims en andere wetgeving:

- **CSRD & ESRS**

Informatie die publiek wordt gecommuniceerd moet consistent zijn met wat in het duurzaamheidsverslag wordt gerapporteerd. Tegenstrijdigheden vergroten het risico op handhaving en reputatieschade.

- **CSDDD**

Claims over ketenverantwoordelijkheid moeten aansluiten bij feitelijke due diligence-processen. Ambitie zonder uitvoering is juridisch kwetsbaar.

- **ESPR & productpaspoorten**

Productinformatie en claims moeten overeenkomen met vastgelegde productdata. Digitale paspoorten maken inconsistenties sneller zichtbaar.

Duurzaamheidscommunicatie kan daarmee niet los worden gezien van governance, data en uitvoering.

7.6 • Van marketingclaim naar bestuurlijke verantwoordelijkheid

De herijkte context maakt duidelijk dat duurzaamheidsclaims geen marketinginstrument meer zijn, maar een bestuurlijke verantwoordelijkheid.

Van ondernemingen wordt verwacht dat zij:

- vooraf toetsen of claims juridisch houdbaar zijn;
- intern afstemmen tussen marketing, sustainability, legal en compliance;
- transparant zijn over onzekerheden en beperkingen;
- claims periodiek herijken op basis van nieuwe data.

De rol van communicatie verschuift van “profileren” naar verantwoorden.

7.7 • Praktische implicaties

De herijkte claimscontext vraagt van ondernemingen:

- een kritisch herontwerp van duurzaamheidscommunicatie;
- expliciete interne governance rond claims;
- afstemming tussen rapportage, productinformatie en marketing;
- voorbereiding op nationaal toezicht en handhaving.

Voor internationaal opererende bedrijven betekent dit dat zij rekening moeten houden met verschillende nationale toetsingskaders, waarbij Nederland tot de strengere regimes behoort.

7.8 • Samenvatting

Met het wegvallen van de Green Claims Directive is het speelveld niet eenvoudiger, maar complexer geworden. De Europese Unie stuurt minder via harmonisatie en meer via bestaande consumentenbescherming en nationale handhaving.

Voor ondernemingen betekent dit dat voorzichtigheid, onderbouwing en consistentie belangrijker zijn dan ooit. Transparantie is geen keuze meer, maar een voorwaarde voor vertrouwen.

8

Aanvullende EU-duurzaamheidsregels

8

Aanvullende EU-duurzaamheidsregels

De hoofdstukken over klimaatwetgeving, CSRD/ESRS, CSDDD, CBAM, product-regelgeving en claims dekken de kern van het herijkte EU-kader. In de praktijk bepalen echter ook een aantal aanvullende dossiers de operationele uitvoerbaarheid en strategische keuzeruimte in 2026–2027 en richting 2030.

De nadruk ligt hierbij op drie dossiers die vaak onvoldoende expliciet zijn in strategische samenvattingen, maar wél doorwerken in besluitvorming en uitvoering: EU ETS (incl. ETS II), EUDR en EU Taxonomie. Waar relevant wordt de koppeling gelegd met CSRD/ESRS, CBAM, productdata (ESPR/DPP) en claims.

8.1 • EU ETS (incl. ETS II) | prijsmechanisme als uitvoeringsmotor

Kerngegevens (kort overzicht)

- **Type regelgeving:** EU-verordening (direct werkend)
- **Ingang:** ETS bestaand, aangescherpte cap lopend / ETS II vanaf 2028
- **Doelgroepen:**
 - Direct: energie intensieve industrie, elektriciteitsproductie, luchtvaart, maritiem (ETS)
 - Indirect: alle ondernemingen via energieprijzen, logistiek en ketenkosten (ETS & ETS II)

Wat geldt juridisch eind 2025

- ETS is volledig van kracht met structureel afnemende emissieruimte.
- Gratis rechten worden stapsgewijs afgebouwd.
- ETS prijs fungeert als expliciete CO₂ kostenpost.

Operationele betekenis voor de komende 2 jaar

- Toenemende kostendruk op energie en emissie intensieve activiteiten.
- Directe koppeling met CBAM (ETS prijs = CBAM prijs).
- ETS II vergroot kostenimpact via brandstoffen, transport en gebouwen.

Strategische duiding

- ETS bepaalt waar CO₂ kosten materialiseren in de keten.
- Relevant voor investeringsbeslissingen, asset strategie en productportfolio's.

8.2 • EU Deforestation Regulation (EUDR) | markttoegang door ketendata

Kerngegevens (kort overzicht)

- **Type regelgeving:** EU-verordening (direct werkend)
- **Formeel vastgesteld:** 2023 (Verordening (EU) 2023/1115)
- **Toepassing** (na tweede uitstelronde, besluit eind 2025):
 - 30 december 2026: alle operators (grote en middelgrote ondernemingen)
 - 30 juni 2027: micro- en kleine ondernemingen (SME's)
- **Doelgroepen:**
 - Direct: importeurs, producenten en handelaren van ontbossingsgevoelige grondstoffen en producten
 - Indirect: ondernemingen verderop in de keten via contracten, due diligence-eisen en claims

Wat geldt juridisch eind 2025

De EUDR is juridisch volledig vastgesteld. Eind 2025 is de verordening nog niet van toepassing, maar de verplichtingen staan vast en kennen geen inhoudelijke versoepeling. Het uitstel betreft uitsluitend de toepassingsdatum, niet de reikwijdte of diepgang van de eisen.

De kernverplichtingen zijn:

- aantonen dat producten ontbossingsvrij zijn (volgens EU-definitie en cut-off datum).
- aantonen dat producten legaal geproduceerd zijn volgens nationale wetgeving in het land van herkomst.
- beschikken over traceerbaarheid tot geografische herkomst.
- kunnen afleggen en onderbouwen van een due diligence-verklaring.

Niet voldoen betekent geen markttoegang.

Operationele betekenis

Hoewel de formele toepassingsdatum eind 2026 ligt, is EUDR operationeel geen 'last-minute'-wetgeving. De verplichtingen vereisen:

- herinrichting van ketenprocessen;
- opzet van dataverzameling en verificatie (incl. geolocatie);
- contractuele afspraken met leveranciers;
- interne besluitvorming over risicobereidheid en stop/go-criteria.

Voor veel ondernemingen betekent dit dat 2026 feitelijk een noodzakelijk voorbereidingsjaar is, ook al ligt de formele handhaving pas aan het eind van dat jaar.

Strategische duiding

De EUDR verplaatst duurzaamheid van rapportage naar markttoegang. De strategische keuze ligt niet in naleven, maar in:

- welke productstromen en herkomsten prioriteit krijgen;
- hoe diep traceerbaarheid wordt ingericht;
- hoe claims over natuur, biodiversiteit en ontbossing juridisch worden afgedekt.

De samenhang met CSRD (keten- en biodiversiteitsinformatie) en duurzaamheidsclaims maakt EUDR tot één van de hardere duurzaamheidsregels in het herijkte EU-kader.

8.3 • EU Taxonomie | investeringslogica en financieringsdialoog

Kerngegevens (kort overzicht)

- **Type regelgeving:** EU verordening (classificatiekader)
- **Ingang:** van kracht sinds 2022, kernsystematiek ongewijzigd, maar rapportage-uitwerking en templates zijn in 2025 vereenvoudigd en in beweging.
- **Doelgroepen:**
 - Direct: grote ondernemingen in scope van CSRD
 - Indirect: alle ondernemingen via banken, investeerders en subsidie /financieringsvoorwaarden

Wat geldt juridisch eind 2025

- Rapportage over Taxonomie eligible en Taxonomie aligned activiteiten blijft vereist voor CSRD plichtige ondernemingen.
- Technische screeningcriteria bepalen wat als 'duurzaam' geldt.

Operationele betekenis

- Koppeling nodig tussen duurzaamheidscriteria en financiële administratie (omzet, CapEx, OpEx).
- Toenemend gebruik van Taxonomie informatie in financieringsdialoog.

Strategische duiding

- Taxonomie functioneert als richtinggevend signaal voor kapitaalstromen.
- Met name relevant voor investeringsplanning en langetermijnpositionering.

8.4 • Samenhang met de kernhoofdstukken: waar schuurt het in de praktijk

De drie dossiers in dit hoofdstuk veroorzaken de komende 2 jaar vaak dezelfde fricties als CBAM, productpaspoorten en claims:

1. Datavolwassenheid

EUDR en productpaspoorten vragen primaire brondata. CSRD vraagt uitlegbaarheid, ETS/CBAM vragen kwantificering en verificatie.

2. Ketenaafhankelijkheid

EUDR en CBAM zijn niet uitvoerbaar zonder leveranciersdata. Dit raakt contracten en commerciële relaties.

3. Consistentie tussen doen, rapporteren en communiceren

CSRD/ESRS, EUDR-bewijs en claims moeten één verhaal vormen.

4. Governance en eigenaarschap

De bottleneck zit zelden in regelgeving, maar in interne coördinatie tussen sustainability, legal, finance, inkoop, IT en marketing.

8.5 • Concreet handelingsperspectief

Voor CSO's en sustainability managers die het kader eind 2025 vertalen naar uitvoering, zijn drie praktische stappen leidend:

1. Maak een 'exposure map' over de waardeketen

Waar landt de CO₂-prijs (ETS/ETS II/CBAM), waar is markttoegang data-afhankelijk (EUDR/DPP), en waar is financiering gevoelig (Taxonomie).

2. Prioriteer op drie assen

- a. juridische hardheid (markttoegang/financieel instrument)
- b. doorlooptijd (ketendata en IT duren lang)
- c. reputatie/claims-risico (extern zichtbaar)

3. Richt governance in op samenhang

Eén bestuurlijk gedragen besluitvormingslijn voor: materialiteit (CSRD), ketendata (EUDR/CBAM/DPP), communicatie (claims) en investeringskeuzes (Taxonomie/ETS).

8.6 • Samenvatting

Eind 2025 is de herijking van het EU-duurzaamheidskader niet alleen zichtbaar in CSRD/ESRS, CSDDD en CBAM, maar ook in aanvullende instrumenten die uitvoering afdwingen via prijs (ETS), markttoegang (EUDR) en kapitaal (Taxonomie).

Voor ondernemingen ligt de strategische opgave de komende jaren niet in het volgen van elk detail, maar in het organiseren van:

- betrouwbare keten- en productdata;
- consistentie tussen uitvoering, rapportage en communicatie;
- governance die prioritering en besluitvorming expliciet maakt.

Dit hoofdstuk maakt daarmee zichtbaar waar de operationele knelpunten en strategische hefboomen liggen die bepalend zijn voor effectieve sturing binnen het herijkte EU-kader.

9

Strategische duiding

9

Strategische duiding

Sturen in een gefaseerde en gedifferentieerde transitie

9.1 • De nieuwe realiteit: geen terugtrekkende beweging, maar herordening

De herijking van de Europese duurzaamheidswetgeving markeert geen afzwakking van de Green Deal, maar een herordening van prioriteiten, tempo en instrumenten. Waar in de eerste fase van het beleid vooral werd ingezet op snelle normstelling, ligt de nadruk in de komende 2 jaar op uitvoerbaarheid, proportionaliteit en bestuurlijke kwaliteit.

Voor ondernemingen betekent dit dat de vraag niet langer is of zij met duurzaamheidswetgeving te maken krijgen, maar hoe volwassen en strategisch zij hiermee omgaan. De herijking biedt ruimte, maar stelt tegelijkertijd hogere eisen aan onderbouwing, consistentie en governance.

9.2 • Van compliance naar sturing

De samenhang tussen CSRD, CSDDD, CBAM, EUDR, productregelgeving en claims laat zien dat duurzaamheid niet meer kan worden behandeld als een afzonderlijk compliance-dossier. De wetgeving dwingt ondernemingen om duurzaamheid te benaderen als een sturingsvraagstuk.

Kenmerkend voor deze fase is dat:

- keuzes expliciet moeten worden gemaakt en vastgelegd;
- niet alles tegelijk hoeft, maar niets vrijblijvend is;
- toezicht zich richt op proceskwaliteit en bestuurlijke afwegingen;
- inconsistenties tussen beleid, uitvoering en communicatie steeds zichtbaarder worden.

Compliance blijft noodzakelijk, maar is onvoldoende zonder strategische samenhang.

9.3 • Drie strategische kernvragen

In de komende 2 jaar staan ondernemingen voor drie samenhangende kernvragen:

1. Waar ligt onze materiële verantwoordelijkheid?

De dubbele materialiteitsanalyse vormt de spil van het gehele duurzaamheidskader. Ondernemingen moeten bepalen:

- waar zij de grootste impact hebben;
- welke risico's en kansen financieel relevant zijn;
- welke thema's zij expliciet (nog) niet adresseren, en waarom.

2. Hoe borgen wij duurzaamheid in governance en besluitvorming?

Wetgeving vraagt niet om losse projecten, maar om structurele verankering in:

- bestuur en directie;
- risicomanagement;
- inkoop en productontwikkeling;
- data- en IT-structuren.

3. Hoe blijven wij consistent tussen handelen, rapporteren en communiceren?

De samenloop van CSRD, CSDDD, productregelgeving en claims maakt inconsistentie juridisch en reputatie-technisch kwetsbaar.

9.4 • Prioritering als bestuurlijke vaardigheid

Eén van de belangrijkste implicaties van de herijkte wetgeving is dat prioritering expliciet wordt verwacht.

Ondernemingen die proberen alles tegelijk te doen, lopen het risico op:

- versnipperde datastromen;
- overbelasting van teams;
- verlies aan strategische focus.

Effectieve prioritering betekent:

- eerst investeren in governance en materialiteit;
- vervolgens in kernketens en kernproducten;
- daarna pas verbreding en verdieping.

De EU heeft expliciet ruimte geboden voor deze gefaseerde aanpak. Het niet benutten van die ruimte is een gemiste kans.

9.5 • Data als strategische randvoorwaarde

In vrijwel alle dossiers, van CSRD tot CBAM en productpaspoorten, is **datavolwassenheid** de bepalende succesfactor.

Het gaat daarbij niet alleen om beschikbaarheid van data, maar om:

- consistentie;
- herleidbaarheid;
- uitlegbaarheid;
- aansluiting tussen systemen.

Ondernemingen die investeren in een robuuste data-architectuur, verlagen hun compliance-risico's, vergroten hun wendbaarheid en creëren strategische stuurinformatie. Duurzaamheidsdata worden daarmee een strategisch bedrijfsmiddel.

9.6 • Nationale verschillen als structurele factor

De herijkte EU-aanpak vergroot de rol van lidstaten in interpretatie en handhaving. Dit betekent dat ondernemingen rekening moeten houden met:

- verschillen in toezichtintensiteit;
- uiteenlopende guidance;
- variatie in handhavingspraktijk.

Nederland positioneert zich op meerdere dossiers als strenger dan het EU-minimum, met name bij:

- duurzaamheidsclaims;
- ketenzorgplicht;
- verwachtingen rond rapportagekwaliteit.

Voor internationaal opererende ondernemingen is het noodzakelijk om nationale contexten expliciet mee te nemen in hun strategie.

9.7 • Wat vraagt dit van leiderschap?

De komende 2 jaar vraagt om een ander type leiderschap rond duurzaamheid:

- minder focus op 'afvinken';
- meer aandacht voor kwaliteit van keuzes;
- bereidheid om onzekerheid te expliciteren;
- het vermogen om duurzaamheid te verbinden aan langetermijnwaarde.

Duurzaamheid wordt daarmee een integrale leiderschapsopgave, niet uitsluitend een specialistisch domein.

9.8 • Van verplichting naar strategisch voordeel

Ondernemingen die de herijkte wetgeving uitsluitend benaderen als regeldruk, zullen blijven reageren.

Ondernemingen die de wetgeving benutten als kader voor strategische reflectie kunnen:

- hun positie in ketens versterken;
- hun productportfolio toekomstbestendig maken;
- vertrouwen opbouwen bij stakeholders;
- wendbaarder worden in een veranderende markt.

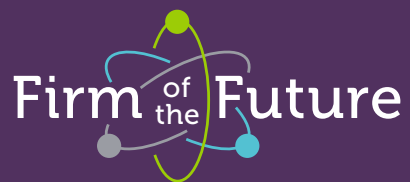
De wetgeving biedt ruimte voor leren, mits die ruimte bewust en transparant wordt benut.

9.9 • Slotbeschouwing

De herijking van de Europese duurzaamheidswetgeving markeert het begin van een volwassen fase. De regels zijn duidelijker, het tempo realistischer en de verwachtingen explicieter.

Voor ondernemingen ligt de opgave niet in het volgen van elke wijziging, maar in het ontwikkelen van een samenhangende, bestuurlijk gedragen duurzaamheidsstrategie. Dit naslagwerk beoogt daarbij richting te geven.

De komende jaren zal blijken: niet wie het meest rapporteert, maar wie het meest doordacht stuurt, is het best voorbereid op de toekomst.

editie 2
jan 2026

Meer info?

Firm of the Future BV

+31 (0)26 213 65 50

Utrechtseweg 263
6862 AK Oosterbeek

www.firmofthefuture.nl
info@firmofthefuture.nl